

«Популярні» міфи про безоплатну правову допомогу

Міф 1-й. «Робота адвокатів, які надають правову допомогу, ніким не оплачується, їх залучають до справ примусово»

Розвінчання міфу

По-перше, участь адвоката у наданні безоплатної правової допомоги щоразу є його/її добровільним вибором.

По-друге, роботу адвокатів оплачує держава.

По-третє, вартість справи залежить від її складності, активності адвоката, досягнутого результату і може коливатися від кількох сотень до кількох десятків тисяч гривень.

Міф 2-й. «Безоплатна правова допомога є неякісною»

Розвінчання міфу

По-перше, у системі безоплатної правової допомоги вперше в Україні запроваджено стандарти якості надання правової допомоги.

По-друге, у системі безоплатної правової допомоги здійснюється регулярний моніторинг дотримання адвокатами стандартів якості.

По-третє, всі адвокати, які надають безоплатну правову допомогу, підвищують свою кваліфікацію за єдиною програмою не менше 30 годин на рік, що втричі перевищує вимоги Ради адвокатів України.

По-четверте, з адвокатами, які не дотримуються стандартів якості, не підвищують кваліфікацію, мають дисциплінарні стягнення, центри безоплатної правової допомоги припиняють співпрацю.

Міф 3-й. «Адвокати системи безоплатної правової допомоги – то «міліцейські» адвокати»

Розвінчання міфу

По-перше, явище «міліцейських» адвокатів є наслідком відсутності незалежної системи безоплатної правової допомоги і фактичного примусового або «приватно-договірного» – корупційного – призначення адвокатів безпосередньо слідчими протягом 50 років дії Кримінально-процесуального кодексу 1960 р.

По-друге, система безоплатної правової допомоги послідовно виявляє і викоринює адвокатів-«перевертнів» зі своїх лав.

По-третє, успіх боротьби з «міліцейськими» адвокатами залежить насамперед від рівня захисту етичних цінностей адвокатської професії з боку Національної асоціації адвокатів України.

Міф 4-й. «Система безоплатної правової допомоги сприяє корупції»

Розвінчання міфу

По-перше, система безоплатної правової допомоги розриває традиційний для пострадянської системи кримінальної юстиції корупційний зв'язок між захисниками за призначенням і слідчими.

По-друге, в умовах, коли адвокатура має репутацію ключової корупційної ланки у судовій системі, саме адвокати, які надають безоплатну правову допомогу і а priori не мають можливості запропонувати хабар суддям, таким чином безпосередньо запобігають корупції в судах.

По-третє, система безоплатної правової допомоги є безпрецедентно прозорою державною установою: в Інтернеті оприлюднюється з оновленням щопонеділка до 18.00 інформація про розподіл усіх справ та виплату коштів кожному адвокату; крім того, оприлюднюється інформація про всі інші державні закупівлі у системі.

По-четверте, за підсумками пілотного проекту управлінської підзвітності та управління ризиками, що спільно реалізовувався Державною фінансовою інспекцією України та Міністерством фінансів Нідерландів у листопаді-грудні 2014 р., Міністерство рекомендовано поширити досвід щодо

діяльності з управління ризиками у системі безоплатної правової допомоги, на всю систему органів Мініюсту, а іншим центральним органам виконавчої влади – у їх діяльності.

Міф 5-й. «Безоплатна правова допомога відбирає клієнтів у «платних» адвокатів»

Розвінчання міфу

По-перше, чи може будь-хто «відібрати» клієнта у доброго адвоката, яким задоволений клієнт, в принципі? Наявність клієнтів і залежить насамперед від якості роботи адвоката і його ділової репутації.

По-друге, отримувачами безоплатної правової допомоги є особи, чий середньомісячний сукупний сімейний дохід не перевищує двох прожиткових мінімумів, тобто 2352 грн., ветерани війни, діти, позбавлені батьківського піклування, та інші соціально незахищені категорії, які не мають можливості самостійно винайняти адвоката і, відповідно, ніколи не були клієнтами «платних» адвокатів.

По-третє, насправді система безоплатної правової допомоги не позбавляє справжніх адвокатів клієнтів, а позбавляє можливості отримання неправомірної вигоди багатьох учасників кримінального процесу, у тому числі адвокатів, прокурорів, слідчих, суддів.

По-четверте, система безоплатної правової допомоги дає шанс на справедливе правосуддя для кожного незалежно від матеріального стану і не дозволяє недобросовісним адвокатам «продавати» права неплатоспроможних клієнтів на користь інтересів заможних.

Міф 6-й. «За надання безоплатної правової допомоги повинна відповідати адвокатура, а не держава»

Розвінчання міфу

По-перше, відповідно до Принципів та керівних настанов щодо доступу до правової допомоги у системі кримінального правосуддя, прийнятих 20 грудня 2012 р. Генеральною Асамблеєю ООН, саме «держави повинні розглянути надання правової допомоги як свій обов'язок і відповідальність».

По-друге, Резолюція 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» від 5 жовтня 2005 р. чітко розділяє два різні зобов'язання України: «13.3. Утворити професійну асоціацію адвокатів ... відповідно до принципів Ради Європи і практики Європейського Суду з прав людини; 13.13. Покращити доступ до правосуддя шляхом запровадження системи безоплатної правової допомоги у відповідності до стандартів Ради Європи та практики Європейського Суду з прав людини».

По-третє, Закон України «Про безоплатну правову допомогу», виходячи з принципів Ради Європи і практики Європейського Суду з прав людини, визначає безоплатну правову допомогу саме як державну гарантію, відповідальність за яку, очевидно, не може бути покладена на недержавний інститут, що ним відповідно до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» є адвокатура.

По-четверте, протягом понад як півстоліття залучення захисника за призначенням здійснювалося за радянською моделлю через колеги адвокатів, що призвело до втрати довіри та деградації інституту захисту за призначенням, вродження його у поняття «міліцейської» адвокатури, репутаційні наслідки чого новостворена система безоплатної правової допомоги відчуває ще й досі.

Міф 7-й. «Система безоплатної правової допомоги призводить до створення «державної адвокатури»

Розвінчання міфу

По-перше, в Україні діє одна з випробуваних і широко використовуваних в Європі модель залучення державою

Андрій ВИШНЕВСЬКИЙ:
«Час розвінчати «популярні» міфи про безоплатну правову допомогу»

«приватних» адвокатів (на противагу моделі державних захисників, що притаманна англосаксонським системам) на основі цивільно-правового договору, і адвокат, і держава в особі центру безоплатної правової допомоги у якому є рівними сторонами.

По-друге, держава не має відношення до питань доступу до професії, професійної етики та дисциплінарної відповідальності адвокатів, не має права втручатися у їх професійну діяльність.

По-третє, жоден з адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу за дорученням центру, не є штатним працівником цього центру і не має обмежень на паралельне зайняття приватною практикою.

Міф 8-й. «Управління безоплатною правовою допомогою могли б здійснювати ради адвокатів регіонів»

Розвінчання міфу

По-перше, це неприпустимо через очевидний конфлікт інтересів. Оскільки управління наданням безоплатної правової допомоги пов'язане з розпорядженням значними фінансовими ресурсами на користь адвокатів, ради адвокатів регіонів отримали б важіль неправомірного впливу на волевиявлення адвокатів відповідних регіонів як орган, котрий скликає та забезпечує проведення конференції адвокатів регіону, що є вищим органом адвокатського самоврядування у цьому регіоні. В українських умовах це неодмінно призвело б до «феодалізації» адвокатури.

По-друге, відповідно до Бюджетного кодексу України розпорядниками бюджетних коштів можуть бути лише бюджетні установи. Ради адвокатів регіонів не є бюджетними установами, отже, гіпотетично могли б мати лише статус одержувачів бюджетних коштів. Одержувачі є підконтрольними суб'єктами в бюджетно-контрольних правовідносинах, а також суб'єктами, що притягаються до відповідальності за порушення бюджетного законодавства. Тому очевидно, що надання рад адвокатів регіонів статусу одержувачів бюджетних коштів, призвело б до прямого втручання держави в діяльність органів адвокатського самоврядування, а це суперечило б базовому принципу самоврядування адвокатури, її незалежності від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб. Оскільки одержувачі бюджетних коштів можуть отримувати їх лише на виконання бюджетних програм і лише від головних розпорядників бюджетних коштів (міністерств), гіпотетичне передання рад адвокатів регіонів управління безоплатною правовою допомогою на практиці означало б de jure і тим більше de facto перехід адвокатури під Міністерство юстиції ☹

Андрій ВИШНЕВСЬКИЙ
Директор Координаційного центру з надання правової допомоги

Електронна версія – вдвічі дешевше!

Електронна версія газети «Правовий тиждень» тепер доступна всім читачам!
Вартість передплати газети в цифровому форматі значно дешевша за його «паперовий» варіант – лише 26 грн./місяць (156 грн./півроку, 312 грн./рік).

Оформити замовлення на передплату видання в цифровому форматі можна через e-mail: gazeta@legalweekly.com.ua або зателефонувавши у редакцію за номером: (044) 219-27-17 (Дмитро Шкарупа)

